

Онлайн білім берудің болашағы: мүмкіндіктері мен қауіптері

ЖАРИЯЛАНДЫ 24.12.2024	ТИРЕК СӨЗДЕР Challenges, Digitalization, Educational processes, Efficiency, Future development, Information security, Internet expansion, Lack of references, Methods of acquiring knowledge, Motivation, New opportunities, Online education, Online platforms, Positive and negative aspects, Ақпараттық қауіпсізді, Білім алу тәсілдері, Білім беру процестері, Болашақ дамуы, Будущее развитие, Вызовы, Жаңа мүмкіндіктер, Интернеттің таралуы, Информационная безопасность, мотивация, Новые возможности, Образовательные процессы, Онлайн білім беру, Онлайн образование, Онлайн платформалар, Онлайн платформы, Оң және теріс аспектілер., Отсутствие референций, Положительные и отрицательные аспекты, Распространение интернета, Референциялардың жоқтығы, Способы получения знаний, Сын-қатерлер, Тиімділік, Цифрлану, Цифровизация, Эффективность	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/173581/

«Туран» университеті

ИС 241 (4)_1

Автор:

Каршигаева Айнур Аралбекқызы

Бекшетаев Мақсат Валерьевич

Аңдатпа:Онлайн білім берудің заманауи қоғамдағы рөлі барған сайын артып келеді. Білім алу тәсілдерінің цифрлануы мен интернеттің таралуы білім беру процестерін өзгертуде, жаңа мүмкіндіктер туғызып, білім алушылар мен оқытушыларға ыңғайлы шешімдер ұсынуда. Бұл мақалада онлайн білім берудің мүмкіндіктері, оның тиімділігі, әрі қарай дамуы, сонымен қатар, оның қауіптері, мысалы, ақпараттық қауіпсіздік, мотивацияның төмендігі, референциялардың жоқтығы сияқты мәселелер қарастырылады. Онлайн білім беру платформаларының пайда болуы білім алушылардың білім алу мүмкіндіктерін кеңейтті, бірақ ол өзімен бірге жаңа сын-қатерлерді де алып

келді. Мақаланың мақсаты — онлайн білім беру жүйесінің бүгіні мен келешегін тыңғылықты талдау, оның оң және теріс аспектілерін анықтау.

Тірек сөздер: Онлайн білім беру, Цифрлану, Білім алу тәсілдері, Интернеттің таралуы, Білім беру процестері, Жаңа мүмкіндіктер, Тиімділік, Ақпараттық қауіпсіздік, Мотивация, Референциялардың жоқтығы, Онлайн платформалар, Сын-қатерлер, Болашақ дамуы, Оң және теріс аспектілер.

«Будущее онлайн образования: возможности и угрозы»

Аннотация: Роль онлайн-образования в современном обществе продолжает расти. Цифровизация способов получения знаний и распространение интернета изменяют образовательные процессы, создавая новые возможности и предлагая удобные решения для учащихся и преподавателей. В данной статье рассматриваются возможности онлайн-образования, его эффективность, дальнейшее развитие, а также угрозы, такие как информационная безопасность, низкая мотивация и отсутствие референций. Появление онлайн-образовательных платформ расширило возможности учащихся, однако привнесло и новые вызовы. Цель статьи — всесторонний анализ настоящего и будущего онлайн-образования, а также выявление его положительных и отрицательных аспектов.

Ключевые слова: Онлайн образование, Цифровизация, Способы получения знаний, Распространение интернета, Образовательные процессы, Новые возможности, Эффективность, Информационная безопасность, Мотивация, Отсутствие референций, Онлайн платформы, Вызовы, Будущее развитие, Положительные и отрицательные аспекты.

“The Future of Online Education: Opportunities and Threats”

The role of online education in modern society continues to grow. The digitalization of knowledge acquisition methods and the spread of the internet are transforming educational processes, creating new opportunities and offering convenient solutions for students and educators. This article examines the potential of online education, its effectiveness, further development, and threats such as information security, low motivation, and lack of references. The emergence of online educational platforms has expanded students' learning opportunities but has also brought new challenges. This article aims to provide a comprehensive analysis of the present and future of online education, as well as to identify its positive and negative aspects.

Keywords: Online education, Digitalization, Methods of acquiring knowledge, Internet

expansion, Educational processes, New opportunities, Efficiency, Information security, Motivation, Lack of references, Online platforms, Challenges, Future development, Positive and negative aspects.

Онлайн білімнің болашағы мүмкіндіктер мен қауіптер

Кіріспе

2020 жылдың 12 наурызында коронавирус (COVID-19) жаһандық пандемия деп жарияланды және оны тоқтату үшін көптеген елдер әлеуметтік қашықтықты енгізді. Нақтырақ айтқанда, көптеген елдер мектептерді жабу туралы шешім қабылдады, бұл миллиондаған балалар мен жасөспірімдердің оқуына айтарлықтай әсер етті. COVID-19 әлем бойынша мектеп сабақтарын және оқу процесін басқару мәселесін айқын көрсетті, бұл мәселелердің бірі болды. Бұл тұрғыда технологиялар сөзсіз қолдау көрсете алады.

Әр түрлі елдердің білім министрліктері онлайн оқытуды барлық мектеп деңгейлерінде енгізуді ұсынды немесе міндеттеді. Бұл шешімді ЮНЕСКО да қолдады [1], ол онлайн оқытудың вирустың таралуын болдырмауға көмектесетінін және адамдар арасындағы тікелей өзара әрекеттесуді болдырмайтынын мәлімдеді. Сонымен қатар ЮНЕСКО [2] онлайн оқыту үшін әрбір білім беру мекемесінің қажеттіліктеріне сәйкес пайдалануға болатын тегін білім беру платформалары мен ресурстарының тізімін ұсынды, бұл мектептер жабылған кезде әлеуметтік қамқорлық пен өзара әрекеттесуді қамтамасыз етуге мүмкіндік. Онлайн оқыту деп цифрлық құрылғы арқылы ұсынылатын оқу процесі, яғни оқуды қолдау мақсатында ұсынылатын оқыту түрі аталады [3]. Әдебиеттерде онлайн оқытудың бірнеше артықшылықтары атап көрсетілген: кез келген уақытта және кез келген жерде оқу мүмкіндігі; айтарлықтай ақша үнемдеу мүмкіндігі; тығыз автобустар мен жергілікті пойыздарда жүрудің болмауы; таңдауға икемділік; және уақыт үнемдеу [4,5,6]. Онлайн оқыту сондықтан әлемдік денсаулық дағдарысы кезінде білім беру үшін барған сайын маңызды болып отыр, ол қашықтан болса да сыныптастармен және мұғалімдермен байланыста болуға және сабақтарға қатысуға мүмкіндік береді. Алайда көптеген қиындықтар әр түрлі елдерде байқалды. Әлеуметтік тұрғыдан кемтар топтардың онлайн оқытудың негізгі шарттарын орындауда қиындықтар туғызатыны — бұл ең айқын және сарапшылар мен саясаткерлер тарапынан кеңінен талқыланатын мәселе [7]. Келесі бөлімде төтенше жағдайлар кезінде онлайн оқытуға қатысты алдыңғы зерттеулер таныстырылады. Локдаундар мен білім беру мекемелерінің жабылуы бай мен кедей арасындағы алшақтықты күшейтті, бұл тек Глобалды Солтүстіктен Глобалды Оңтүстікке ғана емес, сонымен қатар елдер ішінде де байқалды. Мектептердің жабылуы төмен әлеуметтік-экономикалық топтардағы оқушыларға теріс әсер етуі мүмкін, бұл олардың бай сыныптастарынан алшақтауына себеп болады [8]. Расында, бір жағынан басты мақсат — денсаулықты қорғау, ал екінші жағынан жоғарыда аталған мәселелер пайда болуда.

Онлайн оқытуды төтенше жағдай кезінде қабылдау қажеттілік болып табылады, бірақ бұл сарапшыларды, саясаткерлерді, азаматтарды, мұғалімдер мен оқушыларды жаңа

шешімдерді іздеуге ынталандырды. Бұл онлайн оқытудың тұжырымдамасынан төтенше қашықтықтан оқытуға көшуге әкелді, ол «дағдарыс жағдайларына байланысты оқытуды басқа жеткізу түріне уақытша көшу» деп анықталады [9]. ЮНЕСКО Бас директоры Одри Азуле айтқандай: «Біз белгісіз аумаққа қадам басып отырмыз және елдермен бірге оқытудың үздіксіздігін қамтамасыз ету үшін жоғары технологиялы, төмен технологиялы және технологиясыз шешімдерді табу үшін жұмыс істеп жатырмыз». Осы себептен жаңа әлеуметтік және технологиялық деңгейде қиындықтар мен мүмкіндіктер туындауы мүмкін. Бұл тәжірибе әлемнің әр түрлі елдеріндегі әртүрлі тәсілдер мен алынған сабақтар туралы ойланып, жаңа шешімдер табуға мүмкіндік береді. Шындығында, қазіргі пандемиямен және жалпы жаһандық дағдарыстармен байланысты әлеуметтік қиындықтар туралы тереңірек ойлану мен зерттеу қажет [10]. Төтенше жағдайларда онлайн оқытуға қатысты көптеген зерттеулер жүргізілді. Бұрынғы зерттеулерде анықталған қиындықтарды растаумен қатар, біздің зерттеуіміз COVID-19 дағдарысы кезінде әртүрлі елдерде туындаған мүмкіндіктер, қиындықтар мен алынған сабақтар туралы шеңберді ұсынады, әсіресе Италияға назар аударады. Алдыңғы зерттеулер кейбір жолдарды ұсынғанымен, олар алынған сабақтардан туындайтын нақты әрекеттерді ұсынбайды. Біздің зерттеуіміз осы олқылықты толтыруға бағытталған. Шындығында, алдыңғы жұмыстардан бастап, онлайн талқылау форумынан алынған материалдар мен Италия бойынша екінші деңгейдегі деректер негізінде біз қиындықтарды және осы қиындықтармен күресу үшін әр түрлі тараптар (саясаткерлер, профессорлар және т.б.) жүзеге асыруы керек іс-шараларды ұсынамыз. Біріккен Ұлттар Ұйымы [11] COVID-19-дың білім беруге теріс әсерін жұмсарту үшін үкіметтер мен мүдделі тараптарды іс-шаралар қабылдауға және білім беру тәсілдерін жедел өзгертуге шақыруда. Бұл пандемия төтенше қашықтықтан оқытуды бағалауға және болашақта болуы мүмкін басқа төтенше жағдайлар немесе табиғи апаттар үшін үйлесімді онлайн білім беру стратегиясын әзірлеуге мүмкіндік береді. Бұл ЮНЕСКО-ның ұстанымында да айқын көрсетілген: [12] «Дүниежүзілік мектептердің жабылуына байланысты білім беру жүйелері COVID-19 таралуын тоқтату үшін қоғамдық денсаулық сақтау шараларының бір бөлігі ретінде бұрын-соңды болмаған қиындықтарға тап болуда. Үкіметтік агенттіктер халықаралық ұйымдармен, жеке сектор серіктестерімен және азаматтық қоғаммен бірге әртүрлі технологияларды қолдана отырып, білім беруді қашықтан жеткізу үшін жұмыс істейді, бұл оқу бағдарламасына негізделген оқуды барлық оқушылар үшін үздіксіз қамтамасыз етуге мүмкіндік береді». Сонымен қатар, ЮНЕСКО-ның 2030 жылғы Ғаламдық білім беру мақсаттарының бірі [13] «барлық адамдарға теңдестірілген және сапалы білім беру мен өмір бойы оқу мүмкіндіктерін қамтамасыз ету» болып табылады. Осы контексте технологиялар мен оқытуның тиімді біріктірілуіне, мұғалімдердің маңызды рөліне және студенттердің қажеттіліктеріне көбірек назар аудару қажет. Сондықтан төтенше қашықтықтан оқытумен байланысты қиындықтарды талдау және осы қиындықтармен күресу үшін іс-шараларды ұсыну өте маңызды. Бұл ұсыныстар үкіметтерге, шешім қабылдаушыларға және мүдделі тараптарға білім беру сапасын

қамтамасыз ету үшін бағытталған. Мақаланың мақсаты — онлайн талқылау форумынан алынған пікірлер мен Италия бойынша деректерді талдау негізінде ұсынылған іс-шараларды ұсыну, олар жаңа қиындықтарды жеңуге бағытталған. Осы себептен екі кезеңнен тұратын сапалық зерттеу әдісі қолданылды. Бірінші кезеңде онлайн талқылау форумының тақырыптық талдауы жүргізілді. Бұл форум HubIT жобасының аясында ұйымдастырылып, қазіргі дағдарыс кезінде туындаған қиындықтар туралы сарапшыларды қамтыды. Екінші кезеңде Италияның жағдайын талдау үшін екінші деңгейдегі онлайн дереккөздер, мысалы, веб-белгілер, статистикалық деректер және заңнамалық материалдар талданды. Мақала келесі түрде ұйымдастырылған. 2-бөлімде төтенше қашықтықтан оқытудағы маңызды мәселелер мен қиындықтар туралы әдебиет талданады. 3-бөлімде әдіснама сипатталады. 4-бөлімде форум талқылауы барысында анықталған төтенше қашықтықтан оқытудың қиындықтары талқыланады. 5-бөлімде Италияның жағдайы екінші деңгейдегі деректер негізінде сипатталады. Ақырында, 6-бөлімде мақала қорытындыланады. COVID-19 туындаған дағдарысқа қарамастан, онлайн оқыту көптеген адамдарға оқуды жалғастыруға және үйренуді үзіліссіз жүзеге асыруға мүмкіндік берді. Пандемия дағдарысы онлайн білім беру саласындағы ең кең ауқымды тәжірибені тудырды. Алайда, онлайн оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктерін жүйелі түрде түсіну және оны жүзеге асыру үшін инвестициялар, жоспарлау және жеткізу қажет, себебі оның кең көлемде жүзеге асырылуы мен кеңеюі [15].

Мектептердің жабылуы кезінде әртүрлі әлеуметтік-экономикалық жағдайлармен байланысты теңсіздіктер көбейген, бұл негізінен келесі себептерге байланысты: (i) ресурстардың жетіспеушілігі, соның ішінде білім беру технологияларына және интернетке қолжетімділік; (ii) нашар отбасылардың балаларын қолдау үшін қажетті негізгі дағдылардың жоқтығы, әсіресе орта білім беру саласында [16,17,18,19]. Мектептердің жабылуы білім алу жетістіктерінде, әсіресе кемтар оқушылар үшін, айтарлықтай жоғалтуларға әкелуі мүмкін деген дәлелдер бар [7].

Нидерландта бұл факторлар балалардың төтенше жағдай кезеңіндегі оқуының үлкен алшақтықтарын тудырды [17]. Интернетке және тиісті оқу орталықтарына қолжетімділік жоқ дамушы елдерде, мысалы, Ганаді, мұндай алшақтықтар тіпті айқынырақ көрінеді [20]. Бұл сияқты қиындықтар Малайзияда да байқалды. Бұл қиындықтарды жеңу үшін Юсуф [21] оқу орындары интернетке қолжетімділікті арттыру және интерактивті оқу тәсілін дамыту үшін тиісті электронды оқу платформаларын ұсынуды ұсынады. Сонымен қатар, мұғалімдер мен оқушылардың онлайн оқытудағы технологиялық және педагогикалық құзыреттерін арттыру үшін семинарлар немесе оқыту курстарын ұйымдастыру қажет. Қатысудың маңызы зор, әсіресе төтенше қашықтықтан оқытуды қарастырған кезде. Қатысу әртүрлі елдерде әртүрлі сипатқа ие болуы мүмкін. Мысалы, Оңтүстік Африкада қатысу отарлауға қарсы күрес процесімен байланысты. Шындығында, Омоданның айтуы бойынша [22], Оңтүстік Африкадағы ауылдық университеттерді деколонизациялау қажеттілігі туындайды, сондықтан кез келген күтпеген төтенше жағдайға жауап бере алатын болар еді. Пәкістандағы медициналық

және стоматологиялық институттардағы онлайн оқытудың артықшылықтары мен шектеулері талданған [23]. Бұл зерттеу онлайн оқытудың студенттерді өздігінен оқуға баулитын икемді және тиімді көз екенін көрсетті, алайда практикалық және клиникалық жұмыстарды оқыту мен үйренудің мүмкін еместігімен байланысты кемшіліктер де атап өтілді. Тағы бір маңызды мәселе — студенттерге жедел кері байланыс алу мүмкіндігінің болмауы. Бұл мәселеге жауап ретінде авторлар оқытушыларды оқыту мен сабақ жоспарларын жасауға, когнитивті жүктемені азайтып, интерактивтілікті арттыруды ұсынды. Веревардина және басқалар [24] онлайн оқытуды қолдануда айқын қадамдар жасау қажеттілігін атап өтті, мысалы, құрал-жабдықтарды дайындау, қазіргі технологиямен оқытуды жүргізу, оқытушылар мен оқушылар үшін нұсқаулықтар ұсыну, қазіргі оқу бағдарламасына сәйкес интерактивті мультимедиялық материалдар ұсыну және сұрақтар банкінің негізінде бағалау жүйесін қамтамасыз ету. Оқытуды ақпаратты беру процесі ретінде емес, әлеуметтік және когнитивтік процесс ретінде қарастыру маңызды [9]. Онлайн оқытуды жоспарлау кезінде тек мазмұнды емес, сонымен қатар осы процеске қатысатын әртүрлі өзара әрекеттерді модельдеу қажет. Шындығында, Бернард және басқалар [25] өзара әрекеттер оқыту нәтижелерін арттыратынын анықтаған. Бұл пандемия оқыту мақсаттарына арналған қолданылатын технологиялардың артықшылықтары мен кемшіліктеріне негізделген білім беру модельдерінде кейбір өзгерістерді жеделдетуі мүмкін. Томас және Роджерс [18], пандемия кезінде онлайн оқыту тәжірибелеріне сүйене отырып, мектептер ұсынатын ақпараттық технологиялар жүйелері жиі тым қымбат, күрделі және тез ескіретінін байқаған. Олар мектептерде жеке құрылғыларды қолдануды ұсынады. Сонымен қатар, олар саясаткерлерге компанияларды қызықтыратын және күшті білім беру ойындары мен оқу орталарын шығаруды ынталандыруды ұсынады. Білім беру процесін ойын түрінде ұйымдастыру балалардың қызығушылығын және қатысуын арттырады. Эдер [26] қосымша ретінде телевизия мен радионы онлайн оқыту үшін қолдануды ұсынады, өйткені бұл интернетке қол жеткізе алмайтын оқушыларға жетуге мүмкіндік береді, алайда бұл мазмұнды жоспарлап, бағдарламалауға уақыт қажет. Дегенмен, радио және телевизия сияқты әртүрлі медиа құралдарын 2014 жылы Эбола дағдарысы кезінде де қолданғанын атап өту маңызды [27]. Сонымен қатар, қазіргі дағдарыс кезінде кейбір елдер цифрлық теңсіздікті болдырмау үшін онлайн оқытудың әртүрлі әдістерін қолданды. Мысалы, Жаңа Зеландия біріктірілген тәсілді қолданды, онда екі телевизиялық арна оқу мазмұнын ұсынды, интернет жеткізілімін және қағаз түріндегі оқу ресурстарын біріктірді. Австралияның Квинсленд штатында интернетке нашар қосылу салдарынан телевизия балаларды оқыту үшін ата-аналарды да тартуға мүмкіндік берді. Португалияда мектептер мен пошта қызметтері арасындағы серіктестік арқасында қағаз түріндегі оқыту ресурстары балалардың үйлеріне жедел жеткізілді [28].

Материалдар мен әдістер

COVID-19 төтенше жағдайы кезінде онлайн оқытуға қатысты тәжірибелерді, мүмкіндіктерді, ашық мәселелерді және алынған сабақтарды талдау үшін екі кезеңнен тұратын сапалық әдіс қолданылды. Бірінші кезең онлайн талқылау форумын ұйымдастыру болды. Бұл форум ақпараттық және коммуникациялық технологиялар (АКТ), әлеуметтік ғылымдар және білім беру саласындағы сарапшылардан, негізінен Еуропа елдерінен және Ливаннан келген зерттеушілер, профессорлар мен кәсіпкерлерді қамту үшін ұйымдастырылды. Талқылау форумында қатысушылар өз тәжірибелерімен бөлісіп, оларды COVID-19 дағдарысымен байланыстырады. Біз олардың пікірлері мен тәжірибелерін баяндау тәсілімен жинадық. Форумнан алынған нәтижелер екінші кезеңнің негізін қалады, онда онлайн талқылаудан туындаған негізгі мәселелерді ескере отырып, Италиядағы қашықтықтан оқыту бойынша статистикалық деректер, заңнама және веб-мақалалар сияқты қосымша онлайн көздерін талдау жүргізілді. Шындығында, Италия Еуропада ең алғашқылардың бірі болып ұзақ уақытқа созылған локдаунды бастан өткерді. Сондықтан, HubIT жобасының итальяндық серіктесі ретінде біз Италиядағы пікір көшбасшылары арасындағы пікірталастарды бақылауды және сондай-ақ Istituto Nazionale di Statistica (Италия Ұлттық статистика институты, ISTAT) деректерін ескеру арқылы қашықтықтан оқыту мәселелерін қарастыруды шештік. Алдыңғы екі қадам бізге әртүрлі көзқарастар мен тәжірибелерден алынған түрлі пікірлердің толық бейнесін алуға мүмкіндік берді. Осылайша, біз онлайн оқытудың мүмкіндіктері мен қиындықтарын, сондай-ақ педагогикалық, әлеуметтік және технологиялық тұрғыдан инновацияны жеделдету қажеттілігін түсінуге және талдауға тырыстық. Бірінші кезеңде біз онлайн талқылау форумын өткізуді таңдадық, себебі ол дәстүрлі бетпе-бет фокус-топтарға баламалы тиімді әдіс болып табылады [29]. Локдаун кезеңінде онлайн форумдар әртүрлі географиялық аймақтардан қатысушыларға талқылауларға қатысып, тәжірибелері мен пікірлерімен бөлісуге мүмкіндік берді, бұл ұзақ қашықтыққа саяхаттауды талап етпеді. Сонымен қатар, талдау материалдарының жалпы қолжетімділігі басқа зерттеушілерге талдау процесін қайта қарауға мүмкіндік беріп, басқа сапалық әдістерге қарағанда үлкен ашықтық қамтамасыз етеді. Арнайы «Қашықтықтан оқыту және төтенше қашықтықтан оқыту: әлемдік денсаулық дағдарысы кезінде мүмкіндіктер мен сын-қатерлер — АЙТЫҢЫЗ!» атты онлайн талқылау форумын H2020 жобасы аясында ұйымдастырдық, оның атауы «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар арқылы зерттеулер мен инновациялардың жауапкершілігі мен инклюзивтілігін арттыру үшін SSH зерттеулерімен конструктивті өзара әрекеттесу арқылы HubIT» [30]. Зерттеу үлгісі мақсатты іріктеу әдісімен таңдалды, бұл белгілі бір тақырып бойынша сарапшылардың пікірін алу қажеттілігі кезінде қолданылады. Бұл іріктеу әдісі «судьялық үлгі» деп те аталады және ол ықтималдықты емес үлгіге жатады, яғни үлгіге қосылуға тиіс бірліктерді шешу үшін кездейсоқ емес критерийлер қолданылады. Бұл зерттеуде біз, әсіресе, сарапшылардың пікірлерін таңдадық және бұл

әдістің артықшылығы — осы тақырыптар бойынша жоғары деңгейдегі білімге ие адамдардың пікірлерін алу мүмкіндігі болса да, оған сындар да бар. Егер бұл үлгі бүкіл халықты білдірмесе, онда алынған нәтижелер жалпы халыққа таратылмайды, тіпті біз түрлі көзқарастарды қамту үшін төрттік өрескелдің өкілдерін шақырсақ та. Сарапшылар зерттеу үшін маңызды сипаттамаларға және ақпараттылыққа ие болу негізінде таңдалды. Арнайы, сарапшылар HubIT жобасының серіктестері арасында таңдалды (олар зерттеушілер, профессорлар және салалық өкілдер) және ақпараттық-коммуникациялық технологиялар, әлеуметтік ғылымдар мен білім беру саласындағы сарапшылар ретінде белгіленген мүдделі тараптардан алынды. Талқылау қатысушыларға негізінен COVID-19 дағдарысымен байланысты тәжірибелерін салыстыруға және талқылауға мүмкіндік берді. Қатысушылар шақырылған кезде олар онлайн форумның мақсаттары туралы ақпарат алды және оған қатысуға өз еріктерімен келісім берді. Онлайн форумға қатысу үшін сарапшылар METROPOLIS [14] платформасында тіркелуге міндетті болды, бұл HubIT жобасының Еуропалық платформасы. Онлайн талқылау форум 2020 жылғы 21 мамырда өткізілді. Португалия, Ұлыбритания (UK), Италия, Эстония, Словакия, Ливан және Венгриядан барлығы 15 адам қатысты, және жалпы 162 пікір жиналды. Бұл талқылау форумына [30] сілтеме жасауға болады. Жартылай құрылымдалған сұхбат жүргізу әдісі қолданылды, онда төтенше жағдайдағы онлайн оқытудың мүмкіндіктері мен шектеулері, сондай-ақ жеке құрылғылар мен интернет қосылымы қажеттілігі, инклюзия және қолжетімділік мәселелері, оқушылар мен оқытушылар арасындағы қауымдастық сезімін құру, интерактивті және қызықты сабақтарды пайдалану және жаңа технологияларды пайдалану мәселелері қаралды. Форум үш модератормен жүргізілді, олар сұрақтар қойып, талқылауды басқарды. онлайн қарап шығу арқылы таңдалды. Тақырып бойынша ең беделді аттар зерттеу үшін ең маңызды деп саналды. Зерттеудің екінші кезеңінің нәтижелері Италиядағы жағдайды көрсету үшін пікір көшбасшыларының мәлімдемелері мен ISTAT [32] деректерін талдау арқылы ұсынылған. Төтенше жағдайдағы қашықтықтан оқыту онлайн білім беруге айтарлықтай серпін беріп, білім беру жүйесіне жаңа мүмкіндіктер мен ой түйіндеулер әкелді. Форумда өткен талқылау нәтижелері бойынша, COVID-19 дағдарысы жаңа әдіснамалар мен педагогикалық тәсілдерді, арнайы онлайн оқыту үшін әзірленген инфрақұрылым мен платформаларды дамыту қажеттілігін айқындайтын әртүрлі қиындықтарды көрсетуде. Бұл жаңа әдістер пәнаралық және холистикалық тұрғыда жасалуы тиіс, бұл жауапты зерттеулер мен инновациялар тәсіліне сәйкес ықтимал салдарлар мен әлеуметтік күтулерді алдын ала болжайды және бағалайды [33]. Шынында, COVID-19 төтенше жағдайы технологиялардың өздігінен барлық мәселелердің шешімі болмайтынын анық көрсетті. Пандемия кезеңінде білім беру жүйелерінде әртүрлі жағдайдағы оқушылар арасындағы ұзақмерзімді теңсіздік мәселелері жиі байқалды. Қашықтықтан оқыту кезінде студенттер мен мұғалімдер технологиялық, педагогикалық және әлеуметтік қиындықтарға байланысты әртүрлі кедергілерге тап болды. Бұл мәселелер келесі бөлімдерде талданады. Технологиялық қиындықтар негізінен интернетке қосылу

мүмкіндігінің немесе электрондық құрылғылардың жетіспеушілігіне байланысты. Бұл мәселе студенттер мен мұғалімдердің қажетті технологияларды пайдалану мүмкіндігін теңсіз ете отырып, теңсіздікті арттыруы мүмкін. Шынында да, барлық оқушыларда жылдам интернет немесе қуатты компьютер сияқты онлайн білім алуға қажетті технологияларға қолжетімділік жоқ. Форум талқылауында балалар оқитын кейбір отбасылардағы жиі кездесетін жағдай сипатталды: Мектепте оқитын екі немесе одан көп баласы бар отбасыларды елестетіңіздер, бірақ олардың бір ғана компьютері бар немесе мүлдем жоқ. Бұл жағдайда бір уақытта тек бір бала ғана онлайн білім беру курсына қатыса алады. Бұл мәселелер көбінесе қолайсыз отбасыларға әсер етеді, бірақ бірнеше баласы бар орта тап отбасыларын немесе қашықтықтан жұмыс істейтін ата-аналарды да қамтиды. Кейбір Еуропалық Одақ (ЕО) елдерінде бұл жағдайды жеңу үшін әртүрлі бастамалар ұйымдастырылды: Мысалы, Венгрияда біз АКТ-компанияларының ұсыныстарын жинау бастамасын көтердік. Олар техникалық көмек көрсету (мысалы, орнату), бірнеше ай бойы тегін пайдалануға арналған платформаларды ұсыну немесе отбасыларға арналған құрылғылар ұсыну сияқты көмек көрсете алды. Бұл бастама үкімет тарапынан кеңейтілді, бірақ әлі де болса жақсырақ үйлестіру мен көбірек қолдау қажет. Италияда құрылғылар сатып алуды ынталандыру бойынша аймақтық деңгейдегі шаралар жүзеге асырылды. Тіпті жоғары цифрландыру деңгейі бар Эстонияда да кейбір қиындықтар туындады. Форум талқылауында бұл туралы атап өтілді: Эстонияда да желілер толық қамтылмаған. Біздің балалар интернетке қосылу және құрылғылармен байланысты мәселелерге тап болды. Егер өзгеріс уақтылы дайындалмаса немесе жоспарланбаса, ол тұрақты болмайды.

Қорытынды

Қашықтан оқыту мен онлайн білім беру пандемия кезінде қажеттілікке айналып, білім беру саласының түрлі аспектілерінде бірқатар қиындықтар мен мүмкіндіктер туғызды. Бұл тәжірибе бізге білім беру жүйесін жаңғыртуға, оқыту процесін қайта қарауға және цифрлық технологияларды қолдану арқылы жаңа әдістерді әзірлеуге бағытталған қадамдар жасау қажеттігін көрсетті.

Әдебиеттер тізімі:

1. *COVID-19 кезіндегі білім берудегі бұзылулар және оларға жауап шаралары. 2020. Онлайн қолжетімді: <https://en.unesco.org/covid19> (қол жеткізілген уақыты: 30 шілде 2020).*
2. *Қашықтан оқытуға арналған шешімдер. 2020. Онлайн қолжетімді: <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/solutions> (қол жеткізілген уақыты: 7 қыркүйек 2020).*
3. **Clark, R.C.; Mayer, R.E.** «Электрондық оқыту және нұсқаулық ғылымы,» 4-ші басылым; Wiley: Hoboken, NJ, АҚШ, 2016. [Google Scholar]

4. **Nagrale, P.** Қашықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері. 2013. Онлайн қолжетімді: <https://surejob.in/advantages-anddisadvantages-of-distance-education.html> (қол жеткізілген уақыты: 10 қыркүйек 2020).
5. **Brown, C.** Қашықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері. 2017. Онлайн қолжетімді: <https://www.eztalks.com/elearning/advantages-and-disadvantages-of-distance-learning.html> (қол жеткізілген уақыты: 10 қыркүйек 2020).
6. **Bijeesh, N.A.** Қашықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері. 2017. Онлайн қолжетімді: <http://www.indiaeducation.net/online-education/articles/advantages-and-disadvantages-of-distancelearning.html> (қол жеткізілген уақыты: 10 қыркүйек 2020).
7. **Eyles, A.; Gibbons, S.; Montebruno, P.** COVID-19-ға байланысты мектептердің жабылуы: Бұл балалардың біліміне қалай әсер етеді? CEP COVID-19 талдауы, Брифинг жазбасы №001. 2020. Онлайн қолжетімді: <http://cep.lse.ac.uk/pubs/download/cep-covid-19-001.pdf> (қол жеткізілген уақыты: 10 қыркүйек 2020).
8. **Montacute, R.** Әлеуметтік ұтқырлық және COVID-19. 2020. Онлайн қолжетімді: <https://www.suttontrust.com/wpcontent/uploads/2020/04/COVID-19-and-Social-Mobility-1.pdf> (қол жеткізілген уақыты: 30 шілде 2020).
9. **Hodges, C.; Moore, S.; Lockee, B.; Trust, T.; Bond, A.** Төтенше жағдайдағы қашықтан оқыту мен онлайн оқытудың айырмашылығы. *Educ. Rev.* 2020. Онлайн қолжетімді: <https://er.educause.edu/articles/2020/3/the-difference-between-emergency-remote-teaching-and-online-learning> (қол жеткізілген уақыты: 10 қыркүйек 2020).
10. **Rudnick, A.** Пандемияларға әлеуметтік, психологиялық және философиялық көзқарас. *Societies* 2020, 10, 42. [Google Scholar] [CrossRef]
11. **United Nations.** Білім беру COVID-19 және одан кейінгі уақытта: Саясаттық құжат. 2020. Онлайн қолжетімді: https://www.un.org/development/desa/dspd/wp-content/uploads/sites/22/2020/08/sg_policy_brief_covid-19_and_education_august_2020.pdf (қол жеткізілген уақыты: 4 қазан 2020).
12. COVID-19 салдарынан мектептердің жабылуына жауап ретінде қашықтан оқыту стратегиялары. 2020. Онлайн қолжетімді: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373305> (қол жеткізілген уақыты: 30 шілде 2020).
13. Тұрақты даму мақсаттары үшін білім беру: Оқу мақсаттары. 2020. Онлайн қолжетімді: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444> (қол жеткізілген

уақыты: 4 қазан 2020).

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі
© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.